

To: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>;
 (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>;
 (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
Cc: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
From: (10)(2e)
Sent: Thur 9/3/2020 1:44:31 PM
Subject: RE: literatuuroverzicht
Received: Thur 9/3/2020 1:44:32 PM

Hoi (10)(2e)

Aanvullend bij wat (10)(2e) hieronder schrijft over het rapport:

Het rapport beschrijft 1 heel belangrijk punt zeer minimaal: crowding. Evenementen brengen een ongewoon aantal mensen bij elkaar in een beperkte ruimte. De kans dat iemand COVID-19 heeft neemt hierdoor toe, en ook de kans op verspreiding. Verder is bij veel evenementen ook alcohol aanwezig waardoor eventuele maatregelen mogelijk minder goed worden nageleefd. Enige moment waarop even op crowding wordt ingegaan is de vermelding dat er mogelijk verspreiding plaatsvindt bij buitenevenementen als mensen dicht op elkaar staan. Maar dit wordt verder niet meegenomen in de afweging.

Het rapport gaat ook erg uit van een evenement als bubbel. Ze beschrijven niet dat, vooral bij een groot (meerdaags) evenement, potentieel veel mensen kunnen worden besmet en vervolgens na het evenement hun contacten kunnen besmetten, zoals (groot)ouders.

Ik denk wel dat het rapport discussies kan opleveren omdat vooral de geldende maatregelen zoals de 1,5 meter en de nut van de maatregelen ter discussie worden gesteld met een hele lijst literatuur. Ze geven overigens een redelijk correct overzicht van de stand van zaken mbt aerogene transmissie en rol ventilatie. Uiteraard is er wel wat over op te merken...

Wat betreft bijhouden literatuur is dat een punt van aandacht. Voor aerogene transmissie / ventilatie doen (10)(2e) en ik dit naast onze reguliere werkzaamheden en vooral om OMT stukken te maken / Kamervragen te beantwoorden etc.. We hadden ook een student die hielp met zoeken maar die is helaas gestopt. We hebben wel al een aardig overzicht en volgens mij zijn we aardig bij met in ieder geval de belangrijkste ontwikkelingen. Maar het kost veel tijd en ook op ons onderwerp komen heel veel artikelen uit per week. Overzicht gaan we nog beter indelen zodat het beter bruikbaar is maar het is in deze vorm in ieder geval niet bedoeld voor publicatie.

Het bijhouden van de literatuur is ook kort besproken in LCI MT. (10)(2e) tomt er nog op terug begreep ik. @ (10)(2e) misschien goed om nog even af te stemmen met (10)(2e)

Groeten, (10)(2e)

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>

Verzonden: donderdag 3 september 2020 12:46

Aan: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>;

(10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>; (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>;

<(10)(2e)@rivm.nl>

Onderwerp: Re: literatuuroverzicht

Beste (10)(2e)

ik weet niet of je van anderen een reactie hebt ontvangen.

Vorm:

Dit rapport wat in opdracht van een commerciële partij is geschreven door een aantal academici is in letterlijke zin geen literatuuroverzicht maar een literatuurinterpretatie. Ik kan niet zien hoeveel artikelen geïncludeerd/geexcludeerd waren per kopje en waarom.

Inhoud:

Staat hier los van, maar dit is een interpretatie van infectierisico bij evenementen voor personen < 65 jaar en dat is gelijk of minder aan dat van motorrijden en dat zou dus acceptabel moeten zijn volgens de auteurs (er volgen veel argumenten om te verduidelijken dat COVID niet een ernstig risico geeft: Infection Fatality risk is zeer laag, na oversterfte volgde ondersterfte, onderbouwing voor 1.5 m ontbreekt, epidemiologisch bewijs van mondklappers buiten ziekenhuis ontbreekt). Horeca is ook open en dus zou bij buiten- en mogelijk ook binnen-evenementen een gelijke policy gevolgd moeten worden. Er wordt niet veel gesproken over secundaire infecties, long term sequelae bij jeugdigen met infectie, en ook niet over de tijdelijkheid van de bevindingen en op basis van welke gegevens men wel een restrictief beleid bij evenementen moet voorstellen.

Alles draait om een doelstelling van een 'literatuuroverzicht'.

- Als VWS onderbouwing zoekt van een advies door OMT, dan moeten we opdracht krijgen van OMT hiertoe. Die doet dan de interpretatie van de door ons aangeleverde literatuur en initiele interpretatie.

- Als VWS een onderbouwing zoekt van het beleid, dan kunnen wij dat niet leveren (komt niet uit koker RIVM). Wil VWS dergelijke goed-geschreven en vormgegeven (eenmalige) publicaties als die voor MOJO/Crisislab voor elk onderdeel van beleid? En wat als dat afwijkt van OMT-advies? Met wat voor frequentie dient dat aangepast te worden?

Tenslotte over realiseerbaarheid op allerlei onderwerpen (maskers, afstand, BCO, vaccinatie, schoolsluitingen, etc).

Ik zit in therapiegroep van SWAB. Wij krijgen elke week 1-2 x overzicht van 20-50 onderzoeken per keer vanuit het Kennisinstituut. Die staan ook in een pdf (3 Mb) met alle onderzoeken = dat is het literatuuroverzicht. Dan volgt een interpretatie door ons want alleen eindeloze tabellen zijn niet zinvol.

Elke 2-4 weken reviseer ik de tekst. Die wordt door 4 mensen mee gelezen. Daarna nog door 30 mensen als het majeure veranderingen betreft qua beleid. Per week 0.2 fte van mij en dus alle anderen die meeinterpreteren (n=4) of meelesen (30). Wij zijn nooit compleet qua actualiteit (continu nieuwe studies), maar wel qua advies.

Is dit verzoek voor al die andere onderwerpen realiseerbaar op deze manier (b.v. bij (10)(2e) en aerosolen/ventilatie)? Is met VWS over gesproken wat zij eigenlijk wensen?

Groeten

(10)(2e)

From: (10)(2e)
Sent: Tuesday, 1 September 2020 08:00
To: (10)(2e); (10)(2e); (10)(2e); (10)(2e); (10)(2e)
Subject: FW: Nagekomen position papers

Beste allen,

Ik kreeg dit via LCI doorgestuurd van VWS. Het gaat om een literatuuroverzicht dat een groep in Nijmegen heeft gemaakt olv (10)(2e); (10)(2e) Radboud, zie <https://crisislab.nl/wat-is-bekend-over-het-coronavirus/>. Dit overzicht gaat met name over hoe het virus overgedragen wordt en wat de effectiviteit van de huidige maatregelen is. Ik heb er snel doorheen gelezen en het ziet er wel goed, alhoewel ik de zoektermen vrij beperkt vind.

Deze hoogleraar geeft aan dat VWS continu een up-to-date overzicht van de literatuur bij zou moeten houden wat ook publiekelijk toegankelijk is. En de vraag van VWS is vervolgens wat er gebeurt mbt literatuur bijhouden op het RIVM. (10)(2e) heeft al het volgende doorgegeven aan VWS wat al aardig de lading dekt: Gedeeltelijk wordt literatuuronderzoek openbaar gedeeld op de website in de vorm van een stuk over een specifiek onderwerp met literatuur verwijzingen. Daarnaast wordt de COVID-19 literatuur door een aantal onderzoekers bijgehouden voor intern gebruik. Hieruit kan geput worden voor bijvoorbeeld het voorbereiden van het OMT.

Wat vinden jullie van dit literatuuroverzicht? Alvin, jullie houden deze literatuur ook goed bij. Delen daarvan komen denk ik op de website maar een deel is ook voor intern gebruik, toch? Is het mogelijk om dat openbaar te maken?

Dit literatuuroverzicht dekt niet alle onderwerpen. Om van alle onderwerpen een continu literatuuroverzicht bij te houden wat ook openbaar beschikbaar is kost veel tijd. Maar als we die opdracht zouden krijgen van VWS, zouden we het wel kunnen doen, denk ik. Wat vinden jullie?

Ik hoor het graag!

Groeten, (10)(2e)

From: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>
Sent: vrijdag 28 augustus 2020 16:39
To: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
Cc: (10)(2e) <(10)(2e)@rivm.nl>
Subject: FW: Nagekomen position papers

Hoi (10)(2e)

Ik hoop dat je er iets mee kan

(10)(2e)

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

BlackBerry Official Home Page – Security Software & Services

www.blackberry.com

BlackBerry provides enterprises and governments with the software and services they need to secure the Internet of Things. BlackBerry has transformed itself from a smartphone company into a security software and services company.

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Datum: vrijdag 28 aug. 2020 4:27 PM

Aan: (10)(2e), (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>, (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>, (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Onderwerp: RE: Nagekomen position papers

Collega's,

Zie in bijgevoegde mail een update van het literatuuroverzicht van (10)(2e) / Crisislab. Wie kan/ wil een inhoudelijke reactie naar hem sturen? Na volgende week sluit de mailbox van lessons learned.

Groet, (10)(2e)

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Verzonden: vrijdag 28 augustus 2020 11:51

Aan: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Onderwerp: FW: Nagekomen position papers

TI

Groeten, (10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e) Departementaal Crisiscentrum VWS |

Directie Publieke Gezondheid | Afdeling Crisisbeheersing en Infectieziekten |

M (10)(2e) E (10)(2e)@minvws.nl |

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Verzonden: woensdag 26 augustus 2020 13:51

Aan: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Onderwerp: FW: Nagekomen position papers

Gaat aan gewerkt worden, hoorde er ook een document met dat overzicht van [redacted] bij de mail?

Van: [redacted] (10)/(2e) <[redacted] (10)/(2e)@rivm.nl>
Verzonden: woensdag 26 augustus 2020 12:53
Aan: [redacted] (10)/(2e) <[redacted] (10)/(2e)@minvws.nl>
CC: [redacted] (10)/(2e) <[redacted] (10)/(2e)@rivm.nl>
Onderwerp: RE: Nagekomen position papers

Beste [redacted] (10)/(2e)

De vraag heb ik doorgestuurd naar [redacted] (10)/(2e), die vanuit de afdeling EPI literatuuronderzoek coördineert en een goed overzicht heeft wat het RIVM hierin op dit moment doet.

Gedeeltelijk wordt literatuuronderzoek openbaar gedeeld op de website in de vorm van een stuk over een specifiek onderwerp met literatuur verwijzingen.

Daarnaast wordt de COVID-19 literatuur door een aantal onderzoekers bijgehouden voor intern gebruik. Hieruit kan geput worden voor bijvoorbeeld het voorbereiden van het OMT.

Met vriendelijke groet,

[redacted] (10)/(2e)
[redacted] (10)/(2e)
Landelijke Coördinatie Infectieziekten (LCI)

RIVM - Centrum Infectieziektebestrijding (CIb)
Postbus 1 [redacted] (10)/(2e)
3720BA Bilthoven

From: [redacted] (10)/(2e) <[redacted] (10)/(2e)@minvws.nl>
Sent: woensdag 26 augustus 2020 11:11
To: [redacted] (10)/(2e) <[redacted] (10)/(2e)@rivm.nl>
Subject: FW: Nagekomen position papers

Zoals aangekondigd in de app, hebben jullie al ergens een overzicht van literatuur staan?

(10)(2e)

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Datum: dinsdag 25 aug. 2020 8:28 PM

Aan: (10)(2e), (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>, (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>, (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Kopie: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Onderwerp: RE: Nagekomen position papers

Ha (10)(2e)

Zie onderstaande vraag van (10)(2e). Ik heb geen idee, jij?

Het lijkt mij dat het RIVM (het OMT) een dergelijk literatuur-overzicht bijhoudt, zowel over de vragen van H2 (verspreiding/mortaliteit) als die van H3 (effecten van maatregelen). Want het OMT moet op basis van die kennis het kabinet adviseren.
@ (10)(2e) weet jij of dit daadwerkelijk zo is?

Groeten, (10)(2e)

(10)(2e)
(10)(2e) Departementaal Crisiscentrum VWS |
Directie Publieke Gezondheid | Afdeling Crisisbeheersing en Infectieziekten |
M (10)(2e) | E (10)(2e)@minvws.nl |

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Verzonden: dinsdag 25 augustus 2020 18:01

Aan: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>, (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

CC: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>

Onderwerp: RE: Nagekomen position papers

Ha (10)(2e)

Dit is een heel relevant en toegankelijk overzicht van de literatuur. Weet overigens niet of het compleet is, want er verschijnt een enorme hoeveelheid aan covid-literatuur.

Het lijkt mij dat het RIVM (het OMT) een dergelijk literatuur-overzicht bijhoudt, zowel over de vragen van H2 (verspreiding/mortaliteit) als die van H3 (effecten van maatregelen). Want het OMT moet op basis van die kennis het kabinet adviseren.

@ (10)(2e) weet jij of dit daadwerkelijk zo is?

Als het rivm een dergelijk overzicht niet maakt/bijhoudt, dan zou het het overwegen waard zijn om het RIVM de opdracht te geven een dergelijk overzicht te gaan maken, en dat permanent bij te houden, en dat regelmatig te publiceren.

Met groot,

(10)(2e)
(10)(2e), (10)(2e)
(10)(2e)

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport/Ministry of Health, Welfare and Sport

Parnassusplein 5, 2515 XP Den Haag
Postbus 20350, 2500 EJ Den Haag

T: +31 (10)(2e)
E: (10)(2e) @minvws.nl
Aanwezig (10)(2e)
Available (10)(2e)

Secretariaat/secretariate

(10)(2e)
T: (10)(2e)
E: (10)(2e) @minvws.nl

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: (10)(2e) <(10)(2e) @minvws.nl>
Verzonden: dinsdag 25 augustus 2020 17:20
Aan: (10)(2e) <(10)(2e) @minvws.nl>; (10)(2e) <(10)(2e) @minvws.nl>
Onderwerp: FW: Nagekomen position papers

Beste (10)(2e) en (10)(2e)

Op de experttafel "effecten generieke lockdown" was een van de adviezen om als VWS zorg te dragen voor een up to date literatuuroverzicht. Bijgaand een bericht van (10)(2e) die daar een aanzet toe stuurt. Ik weet niet wie de juiste persoon binnen VWS is voor een inhoudelijke reactie en eventueel vervolg. (10)(2e) kan jij daar iets in doen vanuit je rol als (10)(2e)? Of @ (10)(2e) is er in de COVID organisatie iemand die hierover gaat.

Groet, (10)(2e)

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: (10)(2e) <(10)(2e) @crisislab.nl>
Verzonden: zaterdag 22 augustus 2020 11:01
Aan: (10)(2e) @minvws.nl
CC: (10)(2e) <(10)(2e) @kessels-smit.com>; (10)(2e) <(10)(2e) @minvws.nl>
Onderwerp: Re: Nagekomen position papers

Geacht lessons learned team,

Zoals we bespraken, adviseerde ik om een publiek beschikbaar continu te updaten literatuuroverzicht te maken als VWS.

Met plezier bied ik jullie hierbij een mogelijk basisversie hiervan aan. In dit geval (nog) gefinancierd door Mojo maar bij voorkeur laten jullie dit doen (door een instelling van jullie voorkeur). Er zit dan ook met nadruk geen copyright op dit rapport.

Vriendelijke groet

(10)(2e)

prof. dr. (10)(2e)

M: (10)(2e)
E: (10)(2e) @crisislab.nl

Crisislab

Dashorsterweg 1, 3927 CN Renswoude
www.crisislab.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is verzonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. Het RIVM aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
www.rivm.nl De zorg voor morgen begint vandaag

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. RIVM accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

www.rivm.nl/en Committed to health and sustainability